

Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών
Τμήμα Πολιτικής Επιστήμης και Δημόσιας Διοίκησης

Εργαστήριο Μελέτης Ελληνογερμανικών Σχέσεων

Εκλογική μεταβλητότητα και η (σχεδόν) επιτυχία των
Πρασίνων στις Γερμανικές εκλογές 2021

Αναστασία Καφέ

Κείμενο Εργασίας 2

Νοέμβριος 2021

Περιεχόμενα

Εισαγωγή.....	3
Η διεκδίκηση της κεντρίας πολιτικής ατζέντας από Πράσινους και Σοσιαλδημοκράτες.....	4
Συμπερασματικά Σχόλια.....	10
Βιβλιογραφικές αναφορές.....	12

Αναστασία Καφέ*

Λέξεις Κλειδιά: Γερμανικές εκλογές, Γερμανικό Κόμμα των Πρασίνων, Γερμανικό Σοσιαλδημοκρατικό Κόμμα, Θεματική γήφος, Οικονομία, Περιβάλλον.

Περίληψη

Το παρόν κείμενο εργασίας σχολιάζει την εκλογική επίδοση του κόμματος των Πρασίνων, κατά τις εκλογές του 2021, σε σχέση με τη διαμόρφωση της πολιτικής φυσιογνωμίας του κόμματος κατά την προεκλογική εκστρατεία. Η ανάλυση εστιάζει στην πρόσληψη του προγραμματικού του λόγου, και της ηγεσίας του, από το εκλογικό σώμα, με έμφαση στις μετατοπίσεις που σημειώθηκαν σε σχέση με το παρελθόν. Τα ζητήματα αυτά εξετάζονται σε σχέση με τις αλλαγές που σηματοδοτεί για τη γερμανική πολιτική σκηνή η αποχώρηση της Άνγκελα Μέρκελ από την καγκελαρία. Σημαντικός άξονας σε αυτήν την προβληματική είναι ο ανταγωνισμός μεταξύ του Κόμματος των Πρασίνων και του Σοσιαλδημοκρατικού Κόμματος για το κεντρικό πολιτικό ακροατήριο.

---

* Μεταδιδακτορική Ερευνήτρια, Πάντειο Πανεπιστήμιο, Email: ankafe@kpe-panteion.gr

Εισαγωγή

Οι εκλογές του Σεπτεμβρίου 2021 στη Γερμανία σηματοδοτούν το τέλος εποχής και ενδεχομένως την αρχή μιας νέας. Η επί 16 χρόνια καγκελάρια Άνγκελα Μέρκελ αποχωρεί έχοντας αφήσει το στίγμα της στη γερμανική πολιτική σκηνή και όχι μόνο. Η αποχώρηση της Α. Μέρκελ σηματοδοτεί και αλλαγές στον πολιτικό ανταγωνισμό στη Γερμανία. Το κόμμα που εκπροσωπούσε η Α. Μέρκελ, η Χριστιανοδημοκρατική/Χριστιανοκοινωνική Ένωση, αποδυναμώνεται σημαντικά, ενώ το Σοσιαλδημοκρατικό Κόμμα, κερδίζει έδαφος βελτιώνοντας αισθητά την επίδοσή του σε σχέση με τις προηγούμενες εκλογικές αναμετρήσεις. Παράλληλα οι Πράσινοι πετυχαίνουν το μεγαλύτερο εκλογικό ποσοστό στην ιστορία τους, οι Φιλελεύθεροι αυξάνουν ελάχιστα τα ποσοστά τους, οι Εναλλακτικοί για τη Γερμανία σταθεροποιούνται και το κόμμα της Αριστεράς χάνει αρκετό έδαφος. Από αυτή τη σκοπιά, οι πρόσφατες εκλογές ανέδειξαν και στη Γερμανία τη μεταβλητότητα του εκλογικού σώματος, όπως συνέβη σε αρκετές χώρες της ΕΕ τα τελευταία χρόνια. Αυτό που μένει να αποδειχτεί, τα επόμενα χρόνια, είναι αν πρόκειται για μία πρόσκαιρη μεταβολή ή αν σηματοδοτεί το πέρασμα σε μία νέα φάση αποδυνάμωσης των κομματικών ταυτίσεων και επικράτησης των βραχυπρόθεσμων διακυβευμάτων που κινητοποιούν τους ψηφοφόρους. Η μεγάλη αύξηση του εκλογικού ποσοστού των Πρασίνων στις εκλογές του Σεπτεμβρίου 2021 αυξάνει ακόμη περισσότερο τη σημασία του ερωτήματος και καθιστά ακόμη πιο δύσκολη την απάντησή του, ακόμα και σε έναν βραχυπρόθεσμο ορίζοντα.

Μία πρώτη εκτίμηση μπορεί να γίνει εξετάζοντας τα διακυβεύματα που απασχόλησαν την επικαιρότητα κατά τη συγκεκριμένη εκλογική αναμέτρηση, τις αντίστοιχες τοποθετήσεις των κομμάτων, τις μετακινήσεις των ψηφοφόρων και τη δυναμική των υποψηφίων. Οι εκλογές διεξήχθησαν υπό το βάρος περιβαλλοντικών καταστροφών που αποδίδονται στην κλιματική αλλαγή, αλλά και με μία διάθεση επαναπροσδιορισμού σημαντικών ζητημάτων στο πεδίο της οικονομίας. Έτσι, εκτός από τις πολιτικές για την προστασία του περιβάλλοντος συζητήθηκαν ευρέως ζητήματα όπως η αύξηση του κατώτατου μισθού, η γενικότερη κοινωνική πολιτική και τα όρια ηλικίας συνταξιοδότησης, η μείωση της φορολογίας, οι πολιτικές για την υγεία με αφορμή και την πανδημία και, τέλος, το προσφυγικό/μεταναστευτικό ζήτημα, αν και σε αρκετά μικρότερο βαθμό. Πρόκειται για ζητήματα για τα οποία Πράσινοι και Σοσιαλδημοκράτες είχαν, εν πολλοίς, κοινές θέσεις και έχει ενδιαφέρον να δούμε πως τοποθετήθηκαν οι ψηφοφόροι σε αυτά τα ζητήματα και ποιες ήταν οι αντιλήψεις τους για τις θέσεις των κομμάτων.

Προκειμένου να γίνει κατανοητή η δυναμική των διακυβευμάτων της εκλογικής επικαιρότητας είναι χρήσιμη μια μικρή αναδρομή στη βιβλιογραφία της εκλογικής κοινωνιολογίας. Στις μελέτες της εκλογικής συμπεριφοράς, εκτός από τις μακροπρόθεσμες επιδράσεις της κομματικής ταύτισης και των διαιρετικών δομών, εντοπίζεται η βραχυπρόθεσμη επίδραση της «θεματικής ψήφου» (issue voting), με την οποία εξετάζεται η σημασία που έχουν διάφορα ζητήματα/διακυβεύματα στη διαμόρφωση της ψήφου (Stokes, 1963 και για μία σύντομη επισκόπηση βλ.

Γεωργιάδου & Καφέ, 2018). Η σημαντική διάκριση που γίνεται στη «θεματική ψήφο» είναι μεταξύ ζητημάτων θέσης (position issues) και ζητημάτων ικανότητας (valence issues). Για τα ζητήματα θέσης, τα κόμματα έχουν διακριτές θέσεις προς διαφορετικές κατευθύνσεις, όπως είναι η πολιτική για το κοινωνικό κράτος ή η μεταναστευτική πολιτική. Αυτό σημαίνει ότι οι ψηφοφόροι επιλέγουν το κόμμα που τοποθετείται πιο κοντά στις δικές τους θέσεις. Αντίθετα, για τα ζητήματα ικανότητας υπάρχει συναίνεση για την πολιτική που πρέπει να ακολουθηθεί, αλλά ο διαφοροποιητικός παράγοντας είναι η ικανότητα των κομμάτων να αντιμετωπίσουν τέτοια ζητήματα, όπως για παράδειγμα η μείωση της ανεργίας ή αντιμετώπιση της διαφθοράς. Για την αναγνώριση της ικανότητας συνήθως αξιολογείται το προφίλ του ηγέτη. Επομένως, προκειμένου να διερευνήσουμε την αύξηση του εκλογικού ποσοστού των Πρασίνων και την τελική επικράτηση των Σοσιαδημοκρατών - δύο κομμάτων που βρίσκονται αρκετά κοντά σε προγραμματικό επίπεδο - είναι χρήσιμο να εξετάσουμε τις προγραμματικές τους τοποθετήσεις και πώς αυτές διαμόρφωσαν το τελικό αποτέλεσμα.

Η διεκδίκηση της κεντρίας πολιτικής ατζέντας από Πράσινους και Σοσιαδημοκράτες

Οι Πράσινοι διαμόρφωσαν ένα πολύ συγκροτημένο και αρκετά αναλυτικό πρόγραμμα 258 σελίδων, =και ήταν ξεκάθαροι σε αρκετά κρίσιμα ζητήματα. Αυτό είναι άλλωστε κάτι που τους αναγνωρίζουν και οι ίδιοι οι ψηφοφόροι, οι οποίοι θεωρούν βασικό χαρακτηριστικό του κόμματος (56%) το γεγονός ότι γνωρίζουν τι πρεσβεύει, σύμφωνα με τις απαντήσεις τους στο exit poll. Ωστόσο, το εκλογικό σώμα εκφράζει και το έλλειμμα επαρκούς κάλυψης σημαντικών ζητημάτων, όπως η οικονομία και η αγορά εργασίας (βλ. Πίνακας 1), ζητήματα τα οποία συζητήθηκαν αρκετά κατά την προεκλογική περίοδο. Σύμφωνα με τον Άτλαντα Θεματικού Ανταγωνισμού (Issue Competition Atlas)¹ τα ζητήματα θέσης με τη μεγαλύτερη σημασία (salient issues) κατά την πρόσφατη προεκλογική περίοδο στη Γερμανία ήταν η αύξηση του κατώτατου μισθού, η προστασία της εργασίας και απασχόλησης και η διατήρηση των ορίων ηλικίας συνταξιοδότησης. Αυτό γίνεται φανερό και από τις προεκλογικές θέσεις των κομμάτων. Δίκαιοι μισθοί (fair wages) και αύξηση του κατώτατου μισθού στα 12 ευρώ, η ασφάλεια των εργασιακών σχέσεων, η διά βίου εκπαίδευση και κατάρτιση του εργατικού δυναμικού με το βλέμμα στραμμένο στις τεχνολογικές εξελίξεις, οι μεταβολές που επέφερε η πανδημία στην αγορά εργασίας και η διαπίστωση προστασίας επαγγελματιών που αποδείχτηκαν πολύτιμα και αναγκαία κατά τη διάρκεια αυτής (critical/essential workers), η μετάβαση στην αγορά εργασίας των μακροχρόνια ανέργων μέσω προγραμμάτων επιδότησης της απασχόλησης, η κατάρτιση των ανέργων και η δυνατότητα να μαθαίνει κάποιος ένα καινούργιο επάγγελμα μετά τα 40 είναι μόνο μερικές από τις κοινές προγραμματικές θέσεις μεταξύ Πρασίνων και Σοσιαδημοκρατών. Ωστόσο, αποδείχθηκε ότι το Σοσιαδημοκρατικό

---

¹ Πρόκειται για ένα ερευνητικό πρότζεκτ που μελετά τα σημαντικά διακυβεύματα σε εκλογικές αναμετρήσεις 8 χωρών της Ε.Ε. και των ΗΠΑ, συνδυάζοντας τόσο τις απόψεις των πολιτών όσο και των κομμάτων, συλλέγοντας δεδομένα από έρευνες κοινής γνώμης και τα μέσα πολιτικής επικοινωνίας των κομμάτων όπως οι αναρτήσεις τους στο twitter <https://cise.luiss.it/iccp/index.php/atlas/>

κόμμα κατάφερε να εδραιώσει τη θεματική του αρμοδιότητα σε αυτά τα ζητήματα, όπως φαίνεται και από τις απαντήσεις των πολιτών στο exit poll την ημέρα της εκλογικής αναμέτρησης. Στον Πίνακα 2 φαίνεται ότι οι ψηφοφόροι θεωρούν το Σοσιαλδημοκρατικό κόμμα αρμόδιο για θέματα μισθολογικής, ασφαλιστικής και κοινωνικής δικαιοσύνης ενώ στους Πράσινους αποδίδεται αρμοδιότητα κυρίως για την περιβαλλοντική πολιτική.

Πίνακας 1. Απόψεις ψηφοφόρων για κάθε κόμμα

	
Δεν ενδιαφέρονται αρκετά για την οικονομία και τις θέσεις εργασίας	58
Ξέρω τι πρεσβεύουν	56
Το βρίσκω καλό να συμμετέχουν στην επόμενη κυβέρνηση	55
Νοιάζονται περισσότερο για τις συνέπειες της πολιτικής για τις μελλοντικές γενιές	49
Μόνο με τη συμμετοχή τους στην κυβέρνηση θα σημειώσουμε πραγματική πρόοδο στην προστασία του κλίματος	47
	
Υποσχέθηκαν πολλά αλλά λίγα εφάρμοσαν	65
Μετά τις εκλογές η αριστερή πτέρυγα του κόμματος θα έχει ισχυρότερη επιρροή	56
Καταβάλλει κάθε δυνατή προσπάθεια για κοινωνική ισότητα	48
Διεκδίκησε με επιτυχία σοσιαλδημοκρατικές θέσεις στην κυβέρνηση	46
Είναι καλό που δεν απέκλεισε συνεργασία με την ΑΡΙΣΤΕΡΑ	42

Πηγή: Infratest dimap σε %, exit poll 2021

Πίνακας 2. Ζητήματα αρμοδιότητας ανά κόμμα

	
Περιβαλλοντική πολιτική	48
Οικογενειακή πολιτική	19
Άσυλο/πολιτική επιστροφών	14
Πολιτική υγείας	9
	
Αύξηση μισθών	44
Κοινωνική δικαιοσύνη	40
Συντάξεις	36
Πολιτική υγείας	33
Οικογενειακή πολιτική	32
Φορολογική πολιτική	31

Πηγή: Infratest dimap σε %

Αυτή τη θεματική αρμοδιότητα επιβεβαιώνουν και τα ευρήματα της έρευνας των Angelucci et al. (2021), οι οποίοι εξέτασαν την στατιστική επίδραση που είχε η αποδιδόμενη από τους εκλογείς αξιοπιστία στα κόμματα για τη διαχείριση διαφορετικών ζητημάτων στην επιλογή της ψήφου. Για τους Σοσιαλδημοκράτες, τα ζητήματα ικανά να προσελκύσουν ψηφοφόρους στο κόμμα ήταν η αύξηση του κατώτατου μισθού και η προστασία της εργασίας και απασχόλησης. Παραδόξως, για τους Πράσινους, τα περιβαλλοντικά ζητήματα δεν ήταν αυτά που προσέλκυαν ψηφοφόρους, αλλά περισσότερο οι θέσεις τους για τη διεύρυνση της ΕΕ, η προστασία όλων των οικογενειακών μοντέλων και η αύξηση φορολόγησης των υψηλών εισοδημάτων. Σύμφωνα με τους συντάκτες της έρευνας, η οικονομία έπαιξε σημαντικό ρόλο σε αυτή την εκλογική αναμέτρηση και οι αριστερόστροφες θέσεις των Σοσιαλδημοκρατών συνέβαλαν στην εκλογική νίκη. Τα περιβαλλοντικά ζητήματα, παρόλο που συζητήθηκαν έντονα κατά την προεκλογική περίοδο, δεν φαίνεται να ήταν σημαντικά στην επιλογή της ψήφου, γεγονός που δικαιολογεί εν μέρει και την πτώση της δημοτικότητας των Πρασίνων.

Επομένως, αυτό που διαγράφεται στην εκλογική σκηνή της Γερμανίας είναι η ανάγκη για αναπροσανατολισμό της πολιτικής στα οικονομικά, κυρίως, ζητήματα με έμφαση στην προστασία της εργασίας και τη δυνατότητα για αξιοπρεπείς μισθούς, αφήνοντας πίσω το μοντέλο λιτότητας που εφαρμόστηκε τα προηγούμενα χρόνια. Αλλά και στα πολιτισμικά ζητήματα, η φιλελεύθερη τάση φαίνεται να επικρατεί,

θέτοντας στο επίκεντρο την αναγκαιότητα προστασίας των διαφορετικών μοντέλων οικογένειας, την ισότητα μεταξύ των δύο φύλων, την κοινωνική δικαιοσύνη και την ενσωμάτωση των μεταναστών. Πρόκειται για ζητήματα στα οποία Σοσιαδημοκράτες και Πράσινοι συμφωνούν σε μεγάλο βαθμό και αυτό αναγνωρίζεται και από τους ψηφοφόρους. Ωστόσο, το προβάδισμα των Σοσιαλδημοκρατών φαίνεται να οφείλεται στο γεγονός ότι οι ψηφοφόροι τους θεωρούν αμιγώς αρμόδιους για τα οικονομικά κυρίως ζητήματα, τα οποία ήταν ιδιαίτερα σημαντικά σε αυτή την εκλογική αναμέτρηση.

Εφόσον, λοιπόν, τα δύο αυτά κόμματα είχαν τις ίδιες τοποθετήσεις στα προαναφερθέντα ζητήματα είναι απαραίτητο να διερευνήσουμε τις αξιολογήσεις των ψηφοφόρων σχετικά με την ικανότητα των κομμάτων να ανταπεξέλθουν στις απαιτήσεις της διακυβέρνησης. Η αξιολόγηση αυτή περιστρέφεται, σε μεγάλο βαθμό, γύρω από το προφίλ των επικεφαλής των εν λόγω κομμάτων. Ειδικότερα, μετά από την αποχώρηση της επί 16 χρόνια γυναίκας καγκελαρίου, έχουμε άλλη μία γυναίκα υποψήφια καγκελάρια. Η Αναλένα Μπέρμποκ έχει διαφορετικό προφίλ από αυτό της Άνγκελα Μέρκελ. Είναι μία νέα γυναίκα μητέρα δύο παιδιών, η οποία έλαβε το χρίσμα για την υποψηφιότητα με συντριπτικά ποσοστά. Επομένως, πρόκειται για μία αρκετά δημοφιλή πολιτικό τουλάχιστον για τα μέλη του κόμματός της. Εξετάζοντας τα ποσοστά δημοφιλίας και τις απόψεις των ψηφοφόρων για τα πρόσωπα των υποψηφίων, βλέπουμε ότι η Α. Μπέρμποκ δεν κατάφερε να πείσει το εκλογικό σώμα για τις ικανότητές της, παρόλο που έχει πείσει για την ειλικρίνειά της (βλ.

Γράφημα 1). Η χαμηλή δημοτικότητά της εγείρει ερωτήματα σχετικά με την εξοικείωση του γερμανικού εκλογικού σώματος με τις γυναίκες υποψηφίους, παρόλο που η επί 16 χρόνια καγκελάρια ήταν γυναίκα. Η παρατήρηση αυτή συνδέεται με την ισχύ των έμφυλων στερεοτύπων στη γερμανική πολιτική κουλτούρα. Καθόλη τη διάρκεια της προεκλογικής εκστρατείας, η Α. Μπέρμποκ ερχόταν αντιμέτωπη με σεξιστικά στερεότυπα που αμφισβητούσαν την αξιοπιστία και τις ικανότητές της, καθώς δεχόταν επανειλημμένα πιεστικές ερωτήσεις για τον τρόπο με τον οποίο θα καταφέρει να εξισορροπήσει την οικογενειακή με την επαγγελματική της ζωή.² Επιπλέον, οι επιθέσεις που δέχτηκε κατά τη διάρκεια της προεκλογικής εκστρατείας ήταν δυσανάλογες σε σχέση με τους υπόλοιπους υποψηφίους. Σε έρευνα για τις ψευδείς ειδήσεις (fake news) και τους στόχους αυτών, προέκυψε ότι η Α. Μπέρμποκ ήταν στόχος του 70% αυτών των επιθέσεων σε σχέση με το 30%, που αφορούσαν τον Α. Λάσετ, ενώ σχεδόν μηδενικές ήταν οι επιθέσεις κατά του Ο. Σόλτς.³

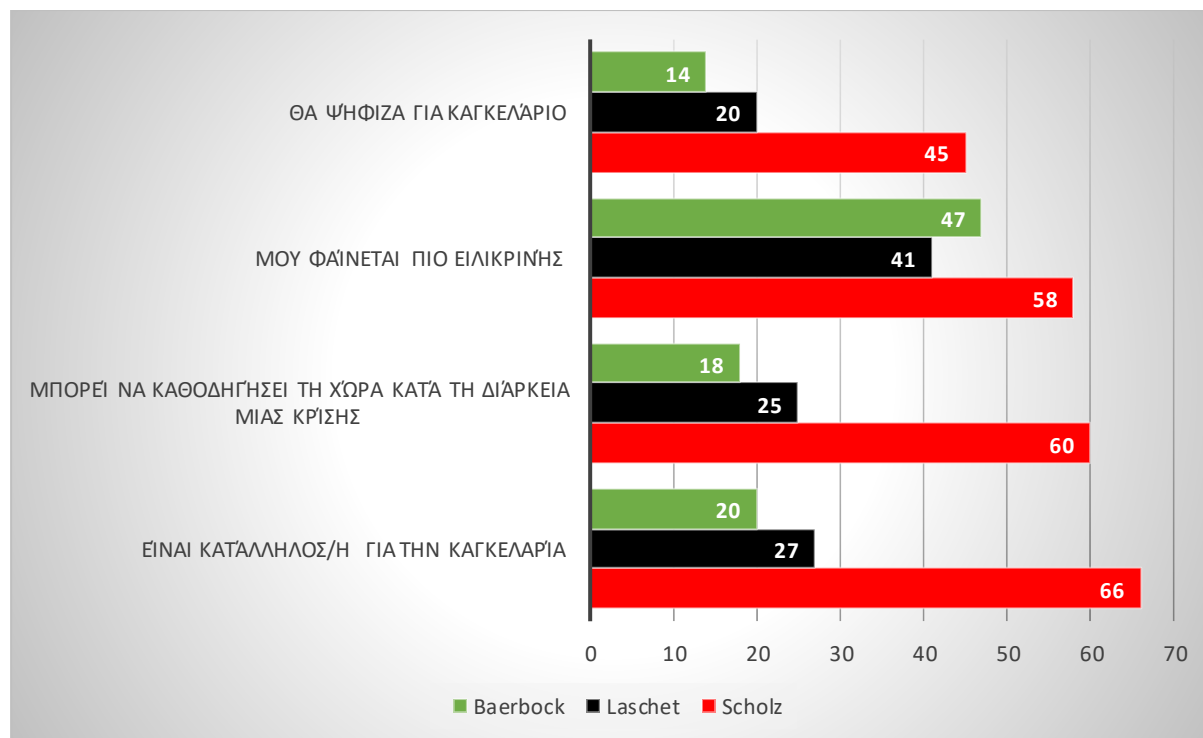
---

² Σε συνέντευξή της στην εφημερίδα Bild κλήθηκε να απαντήσει στην ερώτηση: «Είστε καγκελάρια, εν μέσω διαπραγματεύσεων και ξαφνικά δέχεστε τηλεφώνημα από τα παιδιά σας, θα το απαντήσετε; Τα παιδιά σας είναι εντάξει με το γεγονός ότι θέλετε να γίνετε καγκελάρια;» (όπως παρατίθεται στο <https://www.reuters.com/world/europe/greens-candidate-german-chancellor-says-sexist-scrutiny-holding-her-back-2021-07-08/>)

³ Όπως παρατίθεται στο <https://www.politico.eu/article/germany-greens-annalena-baerbock-election-star-fades/>

Γράφημα 1. Απόψεις για τους υποψήφιους καγκελάρους

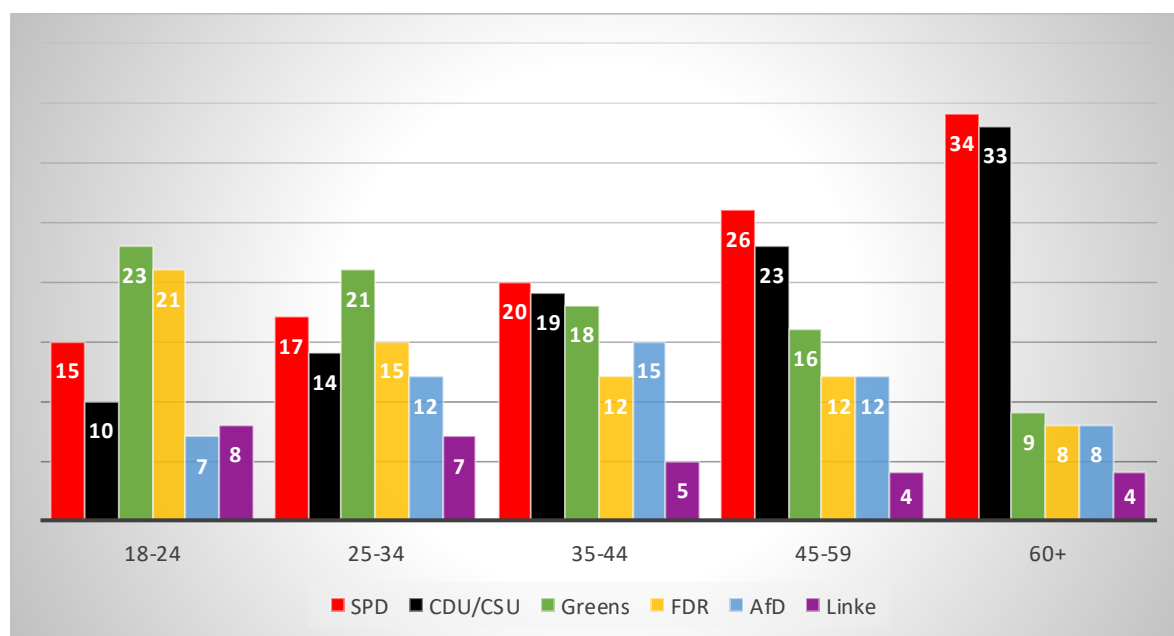
Πηγή: Infratest dimap σε %

Παρόλα αυτά, η Α. Μπέρμποκ συνέβαλε θετικά και σε σημαντικές αλλαγές όσον αφορά την πρόσληψη των Πρασίνων καθώς οι προγραμματικές τους θέσεις έγιναν πιο συγκεκριμένες, σε σχέση με το παρελθόν, και, μάλιστα, για μία ευρεία γκάμα θεματικών. Αρκετοί αναλυτές υποστηρίζουν ότι από το 2018 που η Α. Μπέρμποκ σε συνεργασία με τον Ρ. Χάμπεκ ανέλαβαν τα ηνία του κόμματος κατάφεραν να αποσυνδέσουν τους Πράσινους από την εικόνα ενός ‘κόμματος απαγορεύσεων’ (Verbotspartei), δηλαδή, ενός κόμματος που επιδιώκει την απαγόρευση των πάντων προκειμένου να προστατευθεί το περιβάλλον. Πρόσθεσαν περισσότερο πραγματιστικές θέσεις στο πρόγραμμά τους και άφηναν την προοπτική κυβερνητικής συνεργασίας με άλλα κόμματα ανοιχτή. Η στρατηγική αυτή απέδωσε και όπως μαρτυρούν οι απαντήσεις των ψηφοφόρων στο exit poll (Πίνακας 1), οι απόψεις τους για τους Πράσινους συνάδουν με αυτά που το κόμμα προσπάθησε να επικοινωνήσει στο εκλογικό σώμα, τόσο για το ενδεχόμενο κυβερνητικής συνεργασίας όσο και για τις πολιτικές που υποστηρίζει.

Σε συνέχεια των ανωτέρω χρήζουν σχολιασμού ορισμένα ακόμη ζητήματα. Το αντίπαλο δέος της Α. Μπέρμποκ, ο υποψήφιος των Σοσιαλδημοκρατών Όλαφ Σολτς, έχει κερδίσει τη συμπάθεια των ψηφοφόρων και την εμπιστοσύνη τους, όπως φαίνεται από τις απαντήσεις τους στο Γράφημα 1. Αξίζει να σημειωθεί πως είναι ο Υπουργός Οικονομικών του αποχωρούντος κυβερνητικού συνασπισμού και παρόλο που έχει

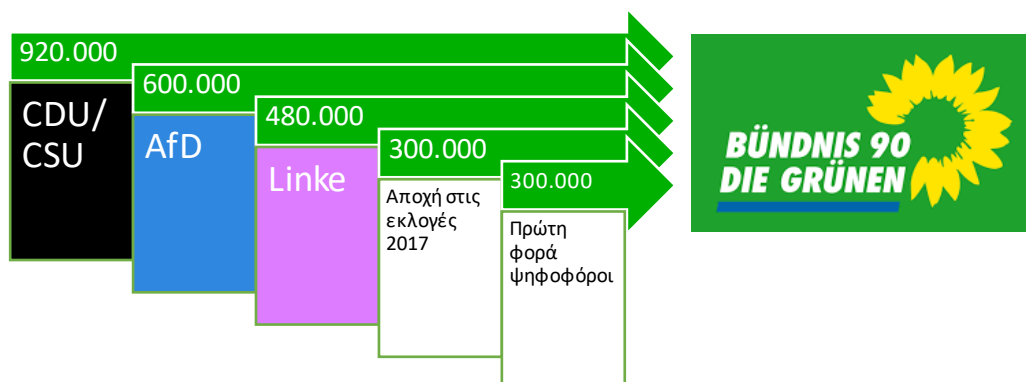
υποστεί φθορά από τα μέτρα που εφάρμοσε, του αναγνωρίζεται εν τούτοις το προσόν της εμπειρίας στην κυβερνητική διαχείριση. Επιπλέον, το κόμμα των Πρασίνων δεν έχει καταφέρει ακόμη να γίνει μαζικό κόμμα (Volkspartei). Οι θέσεις του κόμματος μέχρι πριν από λίγα χρόνια ήταν αρκετά ριζοσπαστικές και το εκλογικό του κοινό πιο νεανικό (βλ. Γράφημα 2) και πιο μορφωμένο, που αποτελούσε μειοψηφία σε σχέση με το συνολικό πληθυσμό. Η μετακίνηση προς το κέντρο έγινε σε προγραμματικό επίπεδο, αλλά σε αυτό το χώρο έχει να αντιμετωπίσει έναν μεγαλύτερο αντίπαλο, το Σοσιαλδημοκρατικό κόμμα. Τέλος, η κουλτούρα των κυβερνήσεων συνεργασίας στην Γερμανία καλλιεργεί ενδεχομένως και τη στρατηγική ψήφο, δηλαδή, την ψήφο με σκοπό τη δημιουργία δυναμικής σε κάποια κόμματα ώστε να εισέλθουν σε κυβέρνηση συνεργασίας. Η μετατόπιση των Πρασίνων από τις ριζοσπαστικές πολιτικές και οι συνεργασίες των υποψηφίων του σε επίπεδο κρατιδίων καλλιέργησαν την προσδοκία συμμετοχής τους στο κυβερνητικό σχήμα με ένα πιο κεντρώο προφίλ, γεγονός που φαίνεται τόσο στις αντιλήψεις των ψηφοφόρων όσο και στις μετακινήσεις ψηφοφόρων από ετερογενείς κομματικές οικογένειες. Όπως βλέπουμε στο Γράφημα 3, οι 2,5 εκατομμύρια ψήφοι που κέρδισαν οι Πράσινοι σε αυτές τις εκλογές προέρχονται από ψηφοφόρους των Χριστιανοδημοκρατών, της Αριστεράς και των Εναλλακτικών για τη Γερμανία, ενώ προστέθηκαν και 600 χιλ. ψηφοφόροι που είτε απείχαν στις προηγούμενες εκλογές είτε είναι πρώτη φορά ψηφοφόροι.

Γράφημα 2. Ψήφος ανά ηλικιακή ομάδα

Πηγή: Infratest dimap σε %, exit poll 2021

Γράφημα 3. Μετακινήσεις ψηφοφόρων προς τους Πράσινους

Πηγή: Infratest dimap exit poll 2021

Συμπερασματικά Σχόλια

Εν κατακλείδι, οι εκλογές του Σεπτεμβρίου 2021 στη Γερμανία σηματοδότησαν το τέλος μιας εποχής κυρίως για τους Χριστιανοδημοκράτες, αλλά δεν μετέβαλαν ριζικά το πολιτικό σκηνικό. Τα δύο μεγαλύτερα και μαζικά κόμματα, οι Σοσιαλδημοκράτες και οι Χριστιανοδημοκράτες εναλλάσσονται στην κορυφή των προτιμήσεων των εκλογέων, ενώ τα μικρότερα κόμματα δεν έχουν σημαντικές διαφοροποιήσεις, εκτός από τους Πράσινους. Οι Πράσινοι, μετά από διακυμάνσεις και καταγραφή πολύ υψηλών ποσοστών στις προεκλογικές δημοσκοπήσεις, πέτυχαν το υψηλότερο ποσοστό της εκλογικής τους παρουσίας. Οι προσδοκίες τους για την καγκελαρία διαψεύστηκαν, αλλά εδραιώθηκαν στην τρίτη θέση και συμμετέχουν δυναμικά στις διαπραγματεύσεις για σχηματισμό κυβέρνησης. Μπορεί αυτό να χαρακτηριστεί ως επιτυχία για τους Πράσινους;

Η απάντηση στο ερώτημα δεν είναι απλή. Αφενός, είναι επιτυχία γιατί αυξήθηκε αρκετά το εκλογικό τους ποσοστό, κατάφεραν να εκλέξουν 115 έδρες στη Γερμανική Βουλή και πιθανότατα θα συμμετέχουν στην επόμενη κυβέρνηση υλοποιώντας και ένα μέρος των δικών τους προγραμματικών δεσμεύσεων. Αφετέρου, είναι μια ατελής επιτυχία, καθώς δεν κατάφεραν να κεφαλαιοποιήσουν τη συζήτηση για την κλιματική αλλαγή που μοιραία άνοιξε κατά την προεκλογική εκστρατεία λόγω των πλημμυρών που έπληξαν τη χώρα. Ανασταλτικός παράγοντας υπήρξε η σημασία που απέκτησαν τα οικονομικά ζητήματα στη δημόσια θεματολογία. Για την εξέλιξη αυτή, ε δεν ευθύνεται τόσο η επικοινωνιακή στρατηγική του κόμματος όσο η συγκυρία που διαμόρφωσε η πανδημία. Τα μέτρα για την αντιμετώπιση της πανδημίας έφεραν στο προσκήνιο την ανάγκη στήριξης των χαμηλότερων οικονομικά στρωμάτων και των εργατών που δεν είχαν τη δυνατότητα να κάνουν χρήση της τηλεργασίας. Επομένως, το αίτημα για την προστασία της εργασίας και της αύξησης των μισθών έγινε πολύ πιο σημαντικό και οι Σοσιαλδημοκράτες έχουν παραδοσιακά το πλεονέκτημα στη διαχείριση τέτοιων ζητημάτων. Αυτό σημαίνει ότι οι Πράσινοι έχουν αρκετό δρόμο να

διανύσουν μέχρις ότου γίνουν ένα πιο mainstream κόμμα. Η μετακίνησή τους προς το κέντρο αποδείχθηκε επιτυχής εκλογικά, αλλά μένει να δούμε αν θα μπορέσουν να το εκμεταλλευτούν και πολιτικά.

Τέλος, είναι χρήσιμο για τους αναγνώστες να επισημάνουμε τις σημαντικές διαφορές που χαρακτηρίζουν την προεκλογική εκστρατεία στην Γερμανία σε σχέση με την Ελλάδα. Οι πολιτικοί αρχηγοί συμμετείχαν σε αρκετά debates με συζητήσεις εμφανώς επικεντρωμένες στις θεματικές που απασχόλησαν την προεκλογική εκστρατεία. Επίσης, τα κόμματα έχουν δημοσιευμένα τα προγράμματά τους στις ιστοσελίδες τους και μάλιστα έχουν φτιάξει ειδικές εκδόσεις των προγραμμάτων με εκλαϊκευμένη γλώσσα ώστε να είναι κατανοητά από όλους τους ψηφοφόρους. Εκτός, όμως, από τα κόμματα και τους εκλογείς έχει ενδιαφέρον και ο τρόπος με τον οποίο η επιστημονική κοινότητα προσεγγίζει τις εκλογές. Διενεργούνται συστηματικά προεκλογικές και μετεκλογικές έρευνες και όλα τα δεδομένα είναι αμέσως προσβάσιμα και διαθέσιμα για σχολιασμό και ερμηνεία.⁴ Τα ερευνητικά δεδομένα για τις εκλογές του 2021 είναι ήδη δημοσιευμένα και ανοιχτά στο κοινό, γεγονός που επιτρέπει στην επιστημονική κοινότητα να κάνει άμεσα αναλύσεις και να προτείνει πολιτικές. Η χρηματοδότηση στην έρευνα και η πρόσβαση στα εμπειρικά δεδομένα είναι μια αναγκαιότητα, η οποία θα πρέπει να είναι αυτονόητη και για τη χώρα μας.

---

⁴ Βλ. ενδεικτικά <https://www.gesis.org/en/elections-home/politbarometer>

Βιβλιογραφικές αναφορές

Angelucci, D., De Sio, L., Giebler, H., & Krause, W. (2021). [This time it's the economy: Mapping the issues that produced the German federal election result.](#) *EUROPP*.

Stokes, D. E. (1963). Spatial Models of Party Competition. *The American Political Science Review*, 57(2), 368–377.

Γεωργιάδου, Β., & Καφέ, Α. (2018). *Εκλογική Συμπεριφορά*. εκδόσεις Παπαδόπουλος.